

הנחיות לגידול פרי הספגטי

מ. אדלשטיין, צ. קרחי, ה. פריס, ח. נרסון, א. גוברס,

תחנת נסיונות נוה-יער

י. בורגר, מינהל המחקר החקלאי

י. נויבאור, לשכת הדרכה בית-שאן, שה"מ

מבוא

"פרי הספגטי" (*Cucurbita pepo* L.) הוא גידול ממשפחת הדילוריים, שהוכנס לארץ בידי צוות המחלקה לירקות שבנוה-יער. לאחר שנים אחדות של מבחנים וניסויים הובא הפרי לידיעת ציבור החקלאים (1) ועקרות-הבית (3).

ברוב אזורי הארץ וברוב סוגי הקרקע, לגידול זה פוטנציאל יכול של 5—7 טונות פרי לדונם, בכמות מים קטנה יחסית, 200—250 מ"ק לדונם.

הפרי במשקל ממוצע של 1.5—2.0 ק"ג, אינו רגיש למכות-שמש או לרקבנות, ולכן הוא מתאים לקטיף חד-פעמי ממוכן. פרי הספגטי הוא בעל ערך קלורי מועט (20 קלוריות ל-100 גרם פרי) ובעל כושר השתמרות מצוין (עד 6 חדשים) ללא תנאי אחסנה מיוחדים.

* פירסום של מינהל המחקר החקלאי, סידרה ה' 1982 מס 1137. לצערנו איחרו ההנחיות להגיע, אך לפחות מחלק מהן עדיין יוכלו המגדלים להפיק תועלת עוד בשנה זו המערכת.

הפרי החדש התקבל יפה בשווקים, ומדי פעם מופיעים מתכונים חדשים (2, 3).

קיימת דרישה הולכת וגוברת מצד הצרכנים לפרי זה. נבדקת גם האפשרות להכניס את הפרי לשימוש בתעשייה. נראה אפוא, שבעתיד צפויה הרחבת שטחים ניכרת. בינתיים הצטבר ידע העשוי לעזור לחקלאים בגידול פרי הספגטי. במקביל נערכים ניסויים אגרוטכניים נוספים.

טיפולם עד לזריעה

מחזור זרעים

בדומה לשאר הדילוריים, גם גידול זה רגיש למחלות קרקע; ולכן, במסגרת המחזור רצוי לזרוע אותו אחת ל-4—5 שנים. כאשר בגלל מחסור בקרקע, בייחוד במשק המושבי, לא ניתן לקיים מחזור זרעים תקין — יש לחטא את הקרקע (בהתאם להנחיות המדריכים האזוריים).

הכרב הרצוי — שחת או דגן, אולם אפשר לגדלו גם אחר כותנה או תירס; אך יש להקפיד על הצנעה ופירוק של שאריות הגידול הקודם.

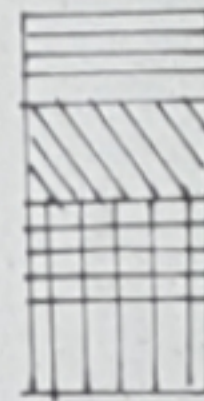
ה	ח	החורש	א
רצמבר	ינואר	פברואר	מרס
			אפריל

הערכה, חבל ימית, פיתחת שלום — עם חיפוי

בקעת הירדן, הנגב, דרום שפלת החוף — עם חיפוי

עמק יזרעאל, הגליל התחתון, הגליל העליון — עם חיפוי

עמק יזרעאל, הגליל התחתון, הגליל העליון — ללא חיפוי

כמו כן יש להיזהר משאריות של קוטלי-עשבים בקרקע.

הכנת השטח

הכנת השטח למזרע האביבי נעשית בסתיו באדמה יבשה, וגם השטח לזריעה סתוית זקוק לאותה הכנה מדויקת. לקבלת יכולים גדולים יש לדאוג שכל שכבת בית-השרשים תהיה מנוקת ומאווררת היטב (למנוע התפתחות מחלות קרקע), ולהכיל את חמרי המזון בצורה זמינה ומרוכזת. לשם כך דרושים עיבודים מעמיקים עד 60 ס"מ במשתת, וחרישה לעומק 25—30 ס"מ. אחרי-כן מכינים ערוגות מוגבהות המבטיחות חימום מרבי, שיפוח הניקוז ומניעת הידוק הקרקע במשך כל עונת הגידול. בסופו של דבר צריכים פני הקרקע להיות ישרים וללא רגבים.

זיבול ודישון

הצמח הוא בעל צמיחה נמרצת ופוטנציאל יכול רב. לכן חייבים לגדל אותו בקרקע פוריה ובהזנה נכונה. אפשר לשפר את פוריות הקרקע על-ידי מתן 2—4 מ"ק זבל אורגני לדונם, במרכז התלם, בעומק של 12—15 ס"מ למטה מפס הזריעה. מעל לזבל האורגני מפזרים 50—70 ק"ג סופרפוספט מועשר לדונם, ומכסים בעזרת מערג.

על-גבי הערוגה מפזרים 60—70 ק"ג/ד' גפרת-אמון, ומצניעים בתיחוח שטחי, כדי ששכבות הזבל והדשן הזרחני לא יתערבבו. דשן אשלגני נותנים בהתאם לבדיקות הקרקע, ובכל מקרה הוא מוצנע במרוכז בתלם מתחת לשורת הצמחים. בשנים גשומות, כאשר נוצרים תנאים להדחת החנקן לעומק — יש לפזר על הערוגה סמוך למועד הזריעה מנה נוספת של 3—5 ק"ג חנקן צרוף לדונם, ולהצניע בתיחוח קל או בהשקיה.

השקית-יסוד

לקראת הזריעה יש לדאוג, שחתך הקרקע יהיה רטוב לקיבול-שדה עד לעומק של 80 ס"מ, והדבר נכון לגבי כל אזורי הגידול ובכל עונות הזריעה.

יש להקדים ככל האפשר את השקית-היסוד שלפני הזריעה, כדי לאפשר פירוק טוב של החומר האורגני, ולגרום נביטה של עשבי הבר.

הדברת עשבים

1. אותם עשבים שנבטו מגשמי החורף, או מהשקית-היסוד — אפשר להדביר בדוקטלון.
2. חיטוי סולרי (תרמי) ייעשה מאמצע יוני ולא יאוחר מתחילת אוגוסט. לאחר הכנת השטח פורשים פוליאתיילן בעובי 0.003 מ"מ. לפני החיפוי יש להשקות את השטח לעומק של 60 ס"מ: הרטיבות משפרת את מוליכות החום לעומק, וגורמת התעוררות של זרעי עשבי הבר ומחוללי מחלות. משך החיפוי — לפחות 30 יום. הארכת משך החיפוי משפרת את יעילותו.

3. חיטוי במתיל-ברומיד משמיד את רוב עשבי הבר. גם לגבי חיטוי בחומר זה יש לדאוג לקרקע מעובדת היטב לפני ביצועו.

מועד הזריעה וחיפוי הקרקע

בגלל הרגישות הרבה של גידול זה לוורוסים — יש לזרוע מוקדם (בהתאם לאיזור), כמוצג בטבלה, כדי להתחמק ככל האפשר מכנימות המעבירות את הוורוסים.

כמובן, מזרעי החורף וראשית האביב מחייבים חימום והגנה לצמחים, וזה נעשה על-ידי חיפוי קרקע ומנהרות של פוליאתיילן שקוף. גובה המנהרה ורחבה נקבעים בהתאם למועד הזריעה ולאזור. בסוף מרס ובאפריל אפשר לזרוע בשטח גלוי ללא חיפוי ומנהרות. אפשר לזרוע עוד מתחילת מרס עם חיפוי — אבל נראה שהדבר לא כלכלי. בכל מקרה, לא רצוי לזרוע בקיץ או בכל עונה שבה נזקי הוורוס חמורים ביותר.

הזריעה

בשטחים קטנים אפשר לזרוע ביד, בשטחים גדולים אפשר לזרוע בפלנטר רגיל, או במשולב עם פרישת הפלסטיק.

היכולים הגדולים ביותר התקבלו בעומד של 1100 צמחים לדונם (1), כאשר הרווח בין השורות 2 מטרים, ובתוך השורה — שני צמחים בכל מטר או צמח אחד בכל חצי מטר.

עומק הזריעה — 2—3 ס"מ. יש לדאוג שהשכבה שבה נמצאים הזרעים תהיה רטובה כל הזמן, כדי להבטיח נביטה טובה והצצה אחידה.

הטיפול בשדה בזמן הגידול

השקיה ודישון

(א) מההצצה עד לפריחה. תקופה זו נמשכת 45—55 יום, בהתאם

לטמפרטורות העונתיות. ברוב אזורי הגידול ובאדמות כבדות יחסית אין צורך בתוספת מים בתקופה זו. באדמות קלות או חוליות כגון בערבה, בחבל ימית ובפיתחת שלום, יש להוסיף כמויות מים קטנות. בתנאי השקיה אלו יפתח הצמח מערכת שרשים מעמיקה, המקיפה נפח קרקע גדול, וזה יאפשר קליטה מרבית של חמרי מזון ומים, לצורך חנטה והתפתחות הפירות.

(ב) מפריחה עד תחילת ההבשלה. תקופה זו נמשכת 30—40 יום.

בניסוי דישון שנערך בנוה-יער נמצא, שהיכול הרב ביותר התקבל מצירוף של 25 יחידות חנקן צרוף לדונם עם 25 ק"ג זרחן צרוף לדונם, מחצית הכמות עם הזריעה והמחצית האחרת כדשן-ראש. בתצפיות אחדות התברר, שיש עדיפות לחלק את מנת דשן-הראש לחלקים אחדים.

עם תחילת הופעת הפריחה יש להתחיל לתת מנות של מים ודשן אחת לשבוע, כדי לעודד את הפריחה הנקבית ואת התפתחות הפירות.

(המשך בעמוד הבא)

חלקת גידול של פרי הספגטי

אף על פי שלפרי כושר השתמרות מצוין, ואין הוא רגיש למכות-שמש — אין להשאיר את הפירות הקטופים בשדה, חשופים לשמש, זמן ממושך מדי, שכן כמצב זה הם מאבדים משקל, וכמובן — זה גורם פחיתה ביכול.

בזמן ההעמסה וההובלה יש להיזהר, שהעוקצים לא יפצעו את הקליפה; שכן במקום הפצע עלול להתפתח ריקבון. פירות שנאספו יש לשווק, או לאחסנם במקום מתאים.

אחסנת הפירות

הפרי הוא קשה ובעל כושר השתמרות מצוין עד 6 חדשים; אבל בעת האחסנה יש להקפיד —

- (א) שהפירות לא יונחו בערימות גבוהות מדי;
- (ב) מקום קריר ככל האפשר;
- (ג) תנאי אוורור טובים.

במקרים מסוימים היתה תופעה של נביטת זרעים בתוך הפרי בעת האחסנה. דבר זה עדיין בבדיקה.

ספרות

1. אדלשטיין מ., קרחי צ., פריס ה., גרסון ח., גוברס אניקה, פרוידנברג דליה (1981): דלעת אטריות, גידול חדש לייצוא ולשיווק מקומי. "השדה" ס"א (ה): 753—757.
2. דביר צילה (1981): פרי הספגטי דל קלוריות. עלון משוד החקלאות, שירות ההדרכה והמקצוע, המחלקה לכלכלת בית.
3. למדני דליה (1981): אטריות מן השדה. "לאשה" 1811: 42.

63

רות. מנת הדשן השבועית היא 3—5 יחידות חנקן צרוף לדונם + 3—5 יחידות זרחן צרוף לדונם, בהתאם לפוריות הקרקע. יש להחזיר לקרקע את המים שהצמח צורך, פעם ב-2—7 ימים, תלוי באיזור ובסוג הקרקע. החזרת המים היא כדי 75% מהתאדות יומית של גיגית סוג א'. בכל מקרה יש לעקוב אחר התפתחות הצמחים ואחר סימני קמילה.

הדברת מזיקים ומחלות

כנימות עלה. מכיון שגידול זה רגיש לוורוסים — יש לתת מיד לאחר ההצצה, במנות מתאימות, טיפולים מונעים נגד כנימות עלה. דגש מיוחד — במזרעים המאוחרים יותר, שאינם מוגנים על-ידי המנהרות. טיפולים אלה חשובים ביותר עד לתחילת פריחה. קימחון. הגידול רגיש למחלה זו, ולכן יש לתת טיפולים מונעים אחת לשבוע, מיד עם הופעת הכתם הראשון בשדה, או בהעדר נגיי-עות — עם התחלת הפריחה. בדבר המלצות לחמרים המדבירים כנימות עלה וקימחון — יש לפנות לשירותי ההדרכה האזוריים.

דבורים

דבורים יש להכניס לשטח רק עם תחילת פריחה נקבית, דבורית חזקה אחת לכל 2 דונמים. תנאי הגידול המומלצים מאפשרים פריחה נקבית מרוכזת, ותפקידן של הדבורים להפוך את הפרחים לחנטים ולפירות.

סימני הבשלה וקטיף

כפרי הספגטי יש שני סימנים עיקריים, המעידים שהפרי בשל: א. צבע הקליפה הופך מירוק לצהוב-כהיר עד צהוב-כהה; ב. עוקץ הפרי מתייבש ונשבר בקלות.